18. 12. 2008

ID: 55406

Vypořádání společného jmění manželů

Teprve po vypořádání společného jmění manželů lze řešit majetkové nároky, související s nakládáním s vypořádávanými věcmi – kdo, komu a v jaké výši je povinen něco nahradit. Tyto nároky nelze řešit dříve než současně s vypořádáním společného jmění manželů.

(Rozsudky Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 2593/2008 a sp.zn. 28 Cdo 2594/2008, ze dne 1.8.2008)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně Ing. A. H., CSc., zastoupené advokátem, proti žalovanému K. H., zastoupenému advokátem, o zaplacení částky 1.032.161,- Kč a 6.069,- USD s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu pro Prahu – západ pod sp. zn. 7 C 1821/2002, o dovolání žalovaného proti rozsudku Okresního soudu pro Prahu – západ ze dne 25.11.2003, č.j. 7 C 1821/2002-67, o dovolání žalobkyně a žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 2.12.2005, č.j. 30 Co 176/2004-223 (věc sp. zn. 28 Cdo 2593/2008) a o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 10.10.2007, č.j. 30 Co 393/2007-370 (věc sp. zn. 28 Cdo 2594/2008), tak, že věci sp. zn. 28 Cdo 2593/2008 a sp. zn. 28 Cdo 2594/2008 se spojují ke společnému řízení. Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 2.12.2005, č.j. 30 Co 176/2004-223, se ve výroku IV., jímž byl potvrzen výrok soudu prvního stupně o povinnosti žalovaného zaplatit žalobkyni částku 6.069,- USD, zrušuje. Rozsudek Okresního soudu pro Prahu – západ ze dne 25.11.2003, č.j. 7 C 1821/2002-67, se v části výroku I., v níž byl žalovaný uznán povinným zaplatit žalobkyni částku 6.069,- USD, zrušuje. Dovolání žalobkyně proti výrokům II. a III. rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 2.12.2005, č.j. 30 Co 176/2004-223, jimž byla zamítnuta žaloba v částkách 247.916,- Kč s příslušenstvím a 262.500,- Kč s příslušenstvím, se zamítá. Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 10.10.2007, č.j. 30 Co 393/2007-370 a rozsudek Okresního soudu pro Prahu – západ ze dne 14.12.2006, č.j. 7 C 1821/2008-291, ve znění opravného usnesení ze dne 6.3.2007, č.j. 7 C 1821/2002-298, se v celém rozsahu zrušují. Věc se vrací Okresnímu soudu pro Prahu – západ k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

A. Předchozí průběh řízení

Žalobkyně se žalobou, v průběhu řízení rozšiřovanou, domáhala, aby žalovaný byl uznán povinným zaplatit jí částku 494.999,- Kč a 6.069,- USD s příslušenstvím. Uvedla, že manželství účastníků řízení bylo rozvedeno rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 18.3.2002, č.j. 7 C 96/99-132, který nabyl právní moci dne 5.4.2002. Tímto dnem zaniklo též společné jmění účastníků, které dosud nebylo vypořádáno. Do uvedeného SJM patřil mj. rodinný dům č.p. 910 v k.ú. D. (dále jen „dům v D.“), stojící na pozemku p.č. 2663/3 a obklopený zahradou p.č. 2663/2, přičemž oba pozemky jsou ve výlučném vlastnictví žalobkyně. Dále jsou součástí nevypořádaného SJM též dvě třetiny bytové jednotky č. 439/5 se spoluvlastnickými podíly ke společným částem domu č.p. 438 a 439 a parcelám č. 473/360, 473/362 a 473/429 v k.ú. V. v P. (dále jen „byt na P.“). Žalobkyně uvedla, že žalovaný sám užíval dům i zahradu v D. a bránil žalobkyni v jejím užívání tím, že vyměnil zámky a klíče jí nepředal. Rovněž nájemné z bytu na P. inkasoval žalovaný. Podle žalobkyně tak na straně žalovaného docházelo k bezdůvodnému obohacení, a to užíváním zahrady ve výlučném vlastnictví žalobkyně ve výši obvyklého nájemného za takový pozemek v dané lokalitě tj. 12.458,- Kč měsíčně, užíváním domu

v nevypořádaném SJM v D. ve výši poloviny obvyklého nájemného, tj. 12.500,- Kč měsíčně, a inkasováním jedné třetiny nájemného za byt na P. ve výši 306,- USD měsíčně, což za období od 6.4.2002 do 30.11.2003 činilo celkem částky 494.999,- Kč a 6.069,- USD s příslušenstvím.

Žalovaný namítal, že rozsah nevypořádaného SJM účastníků je podstatně větší a zahrnuje i řadu jiných věcí než jen byt na P. a dům v D. Dokud nebude společné jmění účastníků vypořádáno, nelze určit přesný podíl bezpodílových spoluvlastníků na jednotlivých věcech, a proto i výhradní užívání jedné z věcí v SJM nemůže založit bezdůvodné obohacení jednoho z bezpodílových spoluvlastníků. V otázce užívání zahrady v D., která byla výlučným vlastnictvím žalobkyně, zpochybňoval žalovaný tvrzení žalobkyně, že jí brání v jejím užívání, dále pak tvrdil, že ji neužíval více, než bylo nezbytně nutné k průchodu z ulice do domu, a navíc se staral o její údržbu.

O umožnění přístupu žalované do domu v D. bylo u Okresního soudu pro Prahu – západ vedeno samostatné řízení pod sp. zn. 7 C 1145/2002, které skončilo pravomocným rozsudkem ze dne 30.11.2004, č.j. 7 C 1145/2002-134, jímž bylo užívání domu upraveno tak, že žalobkyně byla oprávněna užívat přízemí a žalovaný podkroví.

Okresní soud pro Prahu – západ rozsudkem ze dne 25.11.2003, č.j. 7 C 1821/2002-67, uznal žalovaného povinným zaplatit žalobkyni částky 247.916,- Kč a 6.069,- USD s příslušenstvím (výrok I.), ve zbývající částce 247.083,- Kč s příslušenstvím žalobu zamítl (výrok II.). Podle soudu prvního stupně je na právní režim nevypořádaného SJM účastníků třeba s ohledem na § 853 obč. zák. použít analogicky ustanovení § 149 odst. 2 obč. zák. o rovnosti podílů manželů a navazující ustanovení § 137 odst. 1 obč. zák., podle něhož má spoluvlastník právo užívat věc ve spoluvlastnictví v míře určené jeho podílem. Pokud jeden z bývalých manželů užívá věc v nevypořádaném společném jmění nad míru určenou jeho podílem, vzniká podle soudu prvního stupně na jeho straně bezdůvodné obohacení jako plnění bez právního důvodu. Z vyjádření realitních kanceláří vzal soud prvního stupně za prokázané, že obdobný dům s pozemkem se v D. pronajímá za 30 až 40 tisíc Kč měsíčně, a proto požadovanou částku ve výši 12.500,- Kč jako polovinu nájemného žalobkyni přiznal. Žalobkyni přiznal rovněž nárok na 1/3 nájemného z bytu na P. (306,- USD měsíčně) a úrok z prodlení z obou částek vždy od prvního dne v měsíci. Naopak žalobu v rozsahu požadovaného bezdůvodného obohacení vzniklého užíváním zahrady v D. soudu prvního stupně zamítl, neboť žalobkyně neprokázala, že by žalovaný zahradu užíval více než užíváním domu na ní stojícího, navíc ze zpráv realitních kanceláří vyplynulo, že o samostatné pronájmy pozemků v D. není zájem.

Žalobkyně podala dne 8.8.2003 u Obvodního soudu pro Prahu 7 žalobu o vypořádání společného jmění manželů s žalovaným. V období, v němž mělo vymáhané bezdůvodné obohacení vzniknout, nebylo řízení o vypořádání SJM účastníků vedené u uvedeného soudu pod sp. zn. 14 C 189/2003 pravomocně skončeno.

Proti rozsudku soudu prvního stupně podali odvolání oba účastníci. Podáním došlým odvolacímu soudu dne 9.9.2005 žalobkyně rozšířila žalobu o bezdůvodné obohacení za období od 1.12.2003 do 30.9.2005 a domáhala se tak celkem zaplacení částek 1.048.236,- Kč a 12.852,- USD. Kupní smlouvou ze dne 11.8.2005 (č.l. 180 spisu) účastníci prodali dům i zahradu v D. manželům T. a G. E. Právní účinky vkladu do katastru nemovitostí nastaly dnem 22.8.2005. Žalobkyně následně vzala žalobu zpět co do období od 23.8.2005 do 30.9.2005 a požadovala zaplacení 1.032.161,- Kč a 12.457,- USD. Usnesením vyhlášeným na jednání odvolacího soudu dne 23.11.2005 (č.l. 211 spisu) odvolací soud připustil rozšíření žaloby o částku 537.162,- Kč s příslušenstvím a naopak nepřipustil rozšíření žaloby o částku 6.388,- USD.

Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 2.12.2005, č.j. 30 Co 176/2004-223, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku, jímž byl žalovaný uznán povinným zaplatit žalobkyni částku 6.069,- USD (výrok IV.). Ztotožnil se s názorem soudu prvního stupně, že žalovaný přijímá bez právního důvodu

finanční plnění patřící do majetkové sféry žalobkyně. Výrok o příslušenství z částky 6.069,- USD považoval odvolací soud za nepřezkoumatelný, neboť z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně neplynulo, proč soud prvního stupně přiznal úrok z prodlení k prvnímu dni každého měsíce. Rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o příslušenství z částky 6.069,- USD proto zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Stejně rozhodl i o výroku soudu prvního stupně, jímž byla zamítnuta žaloba v částce 247.083,- Kč s příslušenstvím a o výroku o nákladech řízení (výrok I.). V otázce zahrady v D. dospěl odvolací soud k závěru, že žalobkyně má v zásadě právo domáhat se bezdůvodného obohacení, jestliže prokáže, že jí žalovaný bránil v užívání zahrady, ovšem k uvedené otázce bylo třeba provést další rozsáhlé dokazování. Rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku o částce 247.916,- Kč s příslušenstvím odvolací soud změnil tak, že žalobu v této části zamítl (výrok II). Rovněž zamítl žalobu v částce 262.500,- Kč s příslušenstvím (výrok III.). Podle názoru odvolacího soudu je v případě dosud nevypořádaného SJM třeba použít obdobně ustanovení o společném jmění manželů, z nichž plyne, že každý z manželů má právo k celé věci, které je omezeno stejným právem druhého manžela. Žalovaný byl podle názoru odvolacího soudu až do vypořádání SJM oprávněn užívat celý dům v D., a proto se jeho užíváním nemohl bezdůvodně obohatit.

Přestože oba účastníci napadli rozsudek odvolacího soudu dovoláním, pokračoval soud prvního stupně v řízení, v němž rozsudkem ze dne 14.12.2006, č.j. 7 C 1821/2002-291, ve znění opravného usnesení ze dne 6.3.2007, č.j. 7 C 1821-2002/298, zastavil řízení v částce 21.362,- Kč, v níž žalobkyně vzala žalobu zpět (výrok I.). Úrok z prodlení z částky 6.069,- USD přiznal až ode dne doručení žaloby, neboť žalobkyně neprokázala, že by žalovaný byl k plnění vyzván dříve než v žalobě, resp. v jejích rozšířeních (výrok III.). Ve zbytku příslušenství žalobu zamítl (výrok IV.). Zamítl rovněž žalobu v částce 500.383,- Kč s příslušenstvím, jejíhož zaplacení se žalobkyně domáhala z titulu bezdůvodného obohacení vzniklého užíváním zahrady v jejím výlučném vlastnictví žalovaným (výrok II.). Podle soudu prvního stupně žalobkyně neprokázala, že by žalovaný zahradu užíval nebo bránil žalobkyni v jejím užívání. Návrh na výslech svědkyně A. W. zamítl s tím, že povinnost tvrzení má předcházet povinnosti důkazní.

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 10.10.2007, č.j. 30 Co 393/2007-370, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalovaného uznal povinným zaplatit částku 7.607,- Kč s příslušenstvím, ve zbytku rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, podle něhož žalobkyně neprokázala, že by žalovaný bránil žalobkyni užívat zahradu v D. nebo že by ji užíval jinak, než že přes ni procházel do domu. Protože za uvedený způsob užívání žalovaný žalobkyni neplatil, vznikalo mu bezdůvodné obohacení, které odvolací soud volnou úvahou podle § 136 o.s.ř. ocenil částkou 187,50 Kč měsíčně, když dospěl k závěru, že žalovanému musel pro pohodlný průchod stačit pruh pozemku o rozměrech 3 x 5 m a z vyjádření realitních kanceláří vyplynulo, že obvyklé nájemné z pozemku v dané lokalitě činí 150,- Kč/m2. Ustanovit znalce považoval odvolací soud vzhledem k okolnostem případu ze neekonomické.

B. Dovolání a vyjádření k nim

Proti výroku IV. rozsudku odvolacího soudu ze dne 2.12.2005, č.j. 30 Co 176/2004-223, a proti části výroku I. rozsudku soudu prvního stupně ze dne 25.11.2003, č.j. 7 C 1821/2002-67, jimiž byl uznán povinným zaplatit žalobkyni částku 6.069,- USD, podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost spatřuje v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. Jako důvod dovolání uvedl nesprávné právní posouzení věci a dále, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ a b/ o.s.ř.). Podle žalovaného je rozhodnutí odvolacího soudu v rozporu s hmotným právem, jelikož každý z bývalých manželů má vlastnické právo k celé věci v nevypořádaném SJM. Proto nelze dovodit, že by kterýkoli z bývalých manželů měl k takové věci (zde k bytu na P.) stejný nebo jinak velký podíl, a proto nemůže mít ani nárok na podíl z užitku, který byt do SJM přináší. Podle názoru žalovaného je užívání věcí spadajících do režimu SJM nedělitelné a výhradní užívání není protiprávní. Jestliže odvolací soud na jedné straně rozhodl, že užíváním domu v

D. se žalovaný nemohl bezdůvodně obohatit, nijak neodůvodnil, proč v případě bytu na P. rozhodl opačně, když podle názoru žalovaného se jedná o řešení téže právní otázky.

Proti výrokům II. a III. rozsudku odvolacího soudu ze dne 2.12.2005, č.j. 30 Co 176/2004-223, kterými byla zamítnuta žaloba v částkách 247.916,- Kč s příslušenstvím a 262.500,- Kč s příslušenstvím, žalovaných z titulu bezdůvodného obohacení žalovaného užíváním domu v D., podala dovolání žalobkyně. Považovala dovolání za přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. a jako důvod dovolání uvedla nesprávné právní posouzení věci a dále, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ a b/ o.s.ř.). Namítala, že pokud společné jmění zaniká zánikem manželství, nemohou být užitky z užívání věcí v zaniklém SJM a ani jejich užívání posuzovány podle ustanovení občanského zákoníku o SJM, nýbrž podle ustanovení o podílovém spoluvlastnictví. Podle názoru žalobkyně tak lze na projednávanou věc analogicky aplikovat rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2616/99, podle něhož vzniká spoluvlastníku, který užívá věc v rozsahu přesahujícím jeho spoluvlastnický podíl, bezdůvodné obohacení ve výši úhrady, kterou by byl jinak povinen za užívání na rozsah jeho podílu zaplatit. Při aplikaci názoru odvolacího soudu by se podle žalobkyně rozsah SJM měnil ještě po jeho zániku (např. zvětšoval se o užitky z věcí v SJM), což by bránilo v jeho vypořádání, neboť v každém okamžiku by bylo možno označit nový majetek náležející do zaniklého SJM.

Proti všem výrokům rozsudku odvolacího soudu ze dne 10.10.2007, č.j. 30 Co 393/2007-370, podala dovolání žalobkyně. Dovolání považovala za přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) a c) o.s.ř. s tím, že napadený rozsudek spočívá na nesprávném právním posouzení věci, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a že napadený rozsudek vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování (§ 241a odst. 2 a 3 o.s.ř.). Namítala, že
a) odvolací soud se zabýval pouze bezdůvodným obohacením vzniklým žalovanému užíváním pozemku p.č. 2263/2 (zahrady), nikoli však parcely č. 2263/3, která je zastavěna domem č.p. 910 (vše v k.ú. D.). Přitom oba uvedené pozemky byly výlučným vlastnictvím žalobkyně, zatímco dům byl v SJM účastníků. Žalovanému tak vzniklo bezdůvodné obohacení i tím, že užíval dům stojící na pozemku, který nebyl jeho vlastnictvím, bez právního důvodu,
b) v otázce užívání zahrady odvolací soud nesprávně uzavřel, že žalobkyně neunesla důkazní břemeno, když přitom neprovedl důkazy připojenými spisy Obvodního soudu pro Prahu 7 sp. zn. 7 C 96/99 a Okresního soudu pro Prahu – západ sp. zn. 7 C 1145/2002, přičemž z rozhodnutí v uvedených věcech (zejm. usnesení Krajského soudu v Praze č.j. 30 Co 406/2002-53) plyne, že soudy měly v těchto věcech za prokázané, že žalovaný znemožňuje žalobkyni vstup do domu i do zahrady. Závěr odvolacího soudu, který zamítl výslech svědkyně A. W. s tím, že měla podle návrhu prokázat bránění vstupu do domu a nikoli na zahradu, označila žalobkyně za slovíčkaření,
c) předpokladem odpovědnosti za bezdůvodné obohacení není protiprávní úkon obohaceného, ani jeho zavinění, nýbrž objektivně vzniklý stav obohacení (rozhodnutí NS ze dne 23.8.2001, sp. zn. 25 Cdo 1208/2000),
d) dům je postaven tak, že jej nelze užívat odděleně od zahrady, ani zahradu odděleně od domu, neboť místnost s technickým zabezpečením, garáž či bazén jsou přístupné jen ze zahrady. Pokud pak žalovaný bránil žalobkyni v užívání pozemku, je podle žalobkyně rozhodnutí odvolacího soudu v rozporu s rozhodnutím NS sp. zn. 25 Cdo 845/99, podle něhož bezdůvodné obohacení vzniká i tomu, kdo svým jednáním dosáhl na úkor vlastníka postavení detentora jeho pozemku tím, že oplocený pozemek uzamkl a učinil jej přístupným jen pro sebe, a to bez ohledu na to, zda jej skutečně využíval,
e) určení rozsahu užívání zahrady žalovaným jako 15 m2 potřebných pro průchod do domu nemá podle žalobkyně oporu v dokazování, navíc rozsah nároku nelze určit podle § 136 o.s.ř., neboť podle tohoto ustanovení lze určit jen jeho výši,
f) odvolací soud navíc porušil zásadu, podle níž nesmí rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdit ani změnit, pokud po doplnění dokazování dojde pro věc zásadním skutkovým zjištěním, odlišným od

zjištění soudu prvního stupně.

Žalovaný ve svém vyjádření poukázal na to, že odvolací soud napadeným výrokem pouze změnil výši částky, kterou má žalovaný žalobkyni zaplatit, a taková změna podle jeho názoru nezakládá přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. Podle žalovaného není dovolání žalobkyně přípustné ani podle § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř., neboť napadené rozhodnutí nemá ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Žalovaný se ztotožnil se závěrem odvolacího soudu, podle nichž dům a zahrada jsou dvě zcela odlišné nemovitosti. Tvrdil, že prokázal, že branka do zahrady se nikdy nezamykala, a zámky u domu vyměnil jen proto, že se mu ztrácely cenné věci. Navrhl, aby dovolací soud dovolání odmítl jako zjevně bezdůvodné.

C. Spojení věcí

Protože dovolání žalobkyně a žalovaného proti rozsudku odvolacího soudu ze dne 2.12.2005, č.j. 30 Co 176/2004-223, (věc Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2593/2008) a dovolání žalobkyně proti rozsudku odvolacího soudu ze dne 10.10.2007, č.j. 30 Co 393/2007-370, (věc Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2594/2008) se týkají téže věci a týchž účastníků, rozhodl dovolací soud o jejich spojení ke společnému projednání (§ 112 odst. 1 o.s.ř.).

D. Přípustnost a důvodnost

1. K dovolání žalovaného proti rozsudku odvolacího soudu ze dne 2.12.2005, č.j. 30 Co 176/2004-223 – otázka nájemného z bytu na P.

Protože výrokem IV. uvedeného rozsudku potvrdil odvolací soud část výroku I. rozsudku soudu prvního stupně, kterým byl žalovaný uznán povinným zaplatit žalobkyni částku 6.069,- USD, a který byl prvním rozsudkem soudu prvního stupně v projednávané věci, může být přípustnost dovolání založena jen za podmínky uvedené v § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., tj. pokud dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Ten je podle § 237 odst. 3 o.s.ř. dán zejména tehdy, jestliže napadené rozhodnutí řeší právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu ještě nebyla řešena, která je odvolacími nebo dovolacím soudem řešena rozdílně, nebo vyřešil-li odvolací soud určitou právní otázku v rozporu s hmotným právem.

V projednávané věci dospěl dovolací soud k závěru, že napadené rozhodnutí je v rozporu s hmotným právem, a proto je dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř.

Podle konstantní judikatury Nejvyššího soudu se občanský zákoník ani jiný zákon nezmiňují o tom, čím se v době mezi zánikem a vypořádáním společného jmění řídí právní vztahy (mezi /bývalými/ manžely, popř. mezi nimi /jedním z nich/ a třetími osobami) týkající se majetku a závazků, které tvořily jeho předmět; uplatní se proto směrnice obsažená v § 853 obč. zák., která přikazuje užití těch ustanovení občanského zákoníku, která upravují vztahy obsahem i účelem jim nejbližší, tj. předpisů o společném jmění manželů (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.11.2003, sp. zn. 20 Cdo 238/2003, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 1966, sp. zn. 5 Cz 77/66, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 17/1967).

Otázkou, zda se bývalý manžel může domáhat vydání bezdůvodného obohacení druhého manžela spočívajícího v tom, že druhý manžel inkasuje výnosy z věcí ve společném jmění, se Nejvyšší soud již zabýval v rozsudku ze dne 27.3.2002, sp. zn. 22 Cdo 1476/2000, v němž dovodil, že pokud po zániku společného jmění manželů k uvedeným věcem nenásledovalo jejich vypořádání ve smyslu § 149 a § 150 ObčZ, tj. dohodou účastníků, rozhodnutím soudu nebo nastoupením fikce vzniku podílového spoluvlastnictví, platí ohledně těchto věcí režim společného jmění manželů. To znamená, že každý z manželů je nadále vlastníkem celé věci, přičemž jeho vlastnické právo je omezeno stejným

vlastnickým právem druhého manžela. Stejně jako za trvání společného jmění manželů v rámci užívání společných věcí nemůže jeden z manželů požadovat na druhém, aby mu nahradil škodu, kterou způsobil na společném majetku, nebo vydal to, oč se obohatil (zvýhodnil) oproti druhému z manželů z užitků ze společné věci, nemůže uplatnit stejné nároky do doby, než je společné jmění manželů ke sporným věcem vypořádáno. Teprve za předpokladu vypořádání společného jmění manželů lze řešit majetkové nároky souvisejícími s nakládáním vypořádávaných věcí – kdo, komu a v jaké výši je povinen něco nahradit druhému ze spoluvlastníků. Tyto nároky rozhodně nelze řešit dříve než současně s vypořádáním společného jmění manželů.

Po zániku společného jmění manželé sice již nenabývají do společného jmění nový majetek (srov. vymezení rozsahu SJM v § 143 odst. 1 písm. a/ obč. zák.), do masy společného jmění však přibývají přírůstky a výnosy z majetku, který byl v SJM v okamžiku jeho zániku. Uvedené přírůstky a výnosy se posléze vypořádají najednou v rámci vypořádání SJM podle § 149 a § 150 obč. zák. Přírůstkem ve výše uvedeném smyslu je rovněž nájemné z bytu ve společném jmění manželů (srov. Pokorný, Holub, Bičovský, Společné jmění manželů, Praha: Linde 2000, str. 161).

V projednávané věci tak odvolací soud rozhodl v rozporu s hmotným právem, když přiznal žalobkyni nárok na bezdůvodné obohacení spočívající v tom, že žalovaný jako její bývalý manžel inkasoval nájemné z bytu na P., který byl součástí nevypořádaného společného jmění účastníků, neboť nárok na část nájemného z uvedeného bytu může žalobkyně uplatnit pouze v rámci vypořádání společného jmění účastníků. Dovolací soud proto výrok IV. rozsudku odvolacího soudu ze dne 2.12.2005, č.j. 30 Co 176/2004-223, jímž byl žalovaný uznán povinným zaplatit žalobkyni částku 6.069,- USD, bez jednání (§ 243a odst. 1 o.s.ř.) podle § 243b odst. 2 věty za středníkem o.s.ř. zrušil. Protože důvody, pro které byl rozsudek odvolacího soudu zrušen, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i jeho rozsudek (§ 243b odst. 3 o.s.ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

2. K dovolání žalobkyně proti rozsudku odvolacího soudu ze dne 2.12.2005, č.j. 30 Co 176/2004-223 – otázka užívání domu v D.

Žalobkyně napadla dovoláním výroky uvedeného rozsudku odvolacího soudu, jimiž byl rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé změněn. Dovolání je proto přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř.

Pro řešení otázky bezdůvodného obohacení, které podle žalobkyně mělo žalovanému vzniknout výhradním užíváním domu v D., který byl součástí nevypořádaného společného jmění manželů, lze použít argumentaci uvedenou pod bodem 1. výše. Dovolací soud se proto v tomto směru ztotožňuje s právním názorem odvolacího soudu, podle něhož se na užívání věci v nevypořádaném SJM použijí podle § 853 obč. zák. ustanovení o společném jmění manželů. Nejvyšší soud uvedl v usnesení z 28. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2263/2004, k otázce užívání věci náležející do společného jmění manželů, že je nadále použitelné i R 42/1964 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, podle kterého: „Poněvadž jednou z hlavních zásad majetkového práva manželského je úplná rovnoprávnost manželů v manželských vztazích, je třeba právo užívání přiznat oběma manželům stejně k celé věci, když také účel manželství předpokládá, že manželé cestou dohody si sami upraví vhodný způsob užívání, který by oběma nejlépe vyhovoval. Pakliže by se v určitém případě o užívání nedohodli, má kterýkoliv z nich možnost obrátit se na soud se žádostí o rozhodnutí“, což se v projednávané věci stalo v řízení vedeném u Okresního soudu pro Prahu – západ pod sp. zn. 7 C 1145/2002. Má-li bývalý manžel právo užívat celou věc v nevypořádaném společném jmění, byť omezené stejným právem druhého manžela, nemůže mu ani výhradním užíváním věci vznikat bezdůvodné obohacení, neboť právním důvodem užívání je jeho vlastnictví k celé věci.

V rozhodované věci proto odvolací soud rozhodl správně, když zamítl žalobu v části týkající se vydání bezdůvodného obohacení, které mělo žalovanému vznikat tím, že jako bývalý manžel výhradně užíval

dům v D. jako součást nevypořádaného společného jmění účastníků. Za této situace Nejvyšší soud dovolání žalobkyně proti výrokům II. a III. rozsudku odvolacího soudu ze dne 2.12.2005, č.j. 30 Co 176/2004-223, podle § 243b odst. 2 zamítl.

3. K dovolání žalobkyně proti rozsudku odvolacího soudu ze dne 10.10.2007, č.j. 30 Co 393/2007-370.

Žalobkyně napadla rozhodnutí odvolacího soudu, jímž byl rozsudek soudu prvního stupně zčásti změněn (co do částky 7.607,- Kč s příslušenstvím), ve zbytku žalované částky 500.383,- Kč a ve výroku o zamítnutí žaloby v části příslušenství z částky 6.069,- USD a ve výroku o nákladech řízení potvrzen.

V části napadeného rozsudku, kterou odvolací soud změnil výrok zamítavý výrok soudu prvního stupně tak, že uznal žalovaného povinným zaplatit žalobkyni částku 7.607,- Kč s příslušenstvím, je dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř.

Podle § 242 odst. 3 o.s.ř. přihlédne dovolací soud, je-li dovolání přípustné, k vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny. Podle § 241b odst. 1 o.s.ř. ve spojení s § 210 odst. 3 o.s.ř., jakmile všem účastníkům uplyne lhůta k podání dovolání a jsou provedena potřebná šetření podle § 210 odst. 2 o.s.ř., předloží předseda senátu soudu prvního stupně věc dovolacímu soudu.

V projednávané věci podali oba účastníci proti rozsudku odvolacího soudu ze dne 2.12.2005, č.j. 30 Co 176/2004-223, dovolání (žalovaný dne 22.2.2006, č.l. 231 spisu, žalobkyně dne 20.3.2006, č.l. 237 spisu). Soud prvního stupně však, místo aby předložil věc k rozhodnutí dovolacímu soudu, pokračoval v řízení o části předmětu sporu, v níž byl rozsudek soudu prvního stupně posledně uvedeným rozsudkem odvolacího soudu zrušen. V řízení byl vydán další rozsudek a o odvolání proti němu bylo rozhodováno odvolacím soudem. Soud prvního stupně i odvolací soud tak zatížily řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, neboť soudy nižších stupňů nevyčkaly rozhodnutí dovolacího soudu a jeho případného závazného právního názoru. Za této situace Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu ze dne 10.10.2007, č.j. 30 Co 393/2007-370, podle § 243b odst. 2 věty za středníkem o.s.ř. zrušil, a to ve všech jeho výrocích, neboť uvedená vada se týká všech výroků napadeného rozsudku (§ 242 odst. 2 písm. b/ o.s.ř.). Protože důvody, pro které byl rozsudek odvolacího soudu zrušen, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i jeho rozsudek (§ 243b odst. 3 o.s.ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Zastoupení
- Veřejné zakázky
- Vázanost rozhodnutím soudu
- Pracovní smlouva
- Odstoupení od smlouvy (exkluzivně pro předplatitele)
- Péče o zdraví (exkluzivně pro předplatitele)
- Pohledávka (exkluzivně pro předplatitele)
- Průtahy v řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Platy soudců
- Péče o dítě

- Náklady řízení